

Микола Гоголь

Ревізор

П'єса складається із 5-ти дій

Дія 1

Одна з кімнат у домі городничого.

Городничий збирає чиновників і повідомляє їм «дуже неприємну звістку» — в місто незабаром приїде ревізор із «секретним розпорядженням». Всі схвильовані, Аммос Федорович навіть висловлює припущення, що скоро буде війна, а ревізора відправили дізнатися, чи немає в місті зрадників. Але городничий відкидає це припущення: з їх міста, «хоч три роки стрибай, ні до якої держави не доїдеш», яка вже тут зрада?

Городничий роздає накази, перераховуючи всі проблемні місця міста — хворих необхідно переодягнути в чисте і бажано зменшити їх кількість. Від засідателя весь час «віддає водкою», і це теж потрібно усунути, наприклад, поївши цибулю. Потребують уваги й навчальні заклади, вчителі яких мають «дуже дивні вчинки, натурально нерозлучні з вченим званням»: один корчить гримаси учням, інший ламає меблі... Що

до «дрібних грішків» чиновників, то городничий нічого не має проти цього: «так самим богом влаштовано».

Спокійніше всіх суддя, він виправдовується тим, що бере тільки «хортенятами», а це куди краще, ніж рублями або шубою.

Входить поштмейстер. Він теж уже чув про приїзд ревізора, і впевнений, що все це відбувається не просто так, а від того, що наближається війна з турками. «Це все француз паскудить», — говорить він. Городничий переконує поштмейстера, що ніякої війни не буде, а потім ділиться з ним своїми переживаннями. Його «бентежить купецтво і громадянство», якому він не до вподоби — не було б на нього якого доносу. Городничий просить поштмейстера, «для загальної нашої користі», роздруковувати і прочитувати принесені листи, той погоджується, додавши при цьому, що і так читає чужі листи — з цікавості.

Входять, захекавшись, Бобчинський і Добчинський. Вони тільки що бачили ревізора в готелі. Це молода людина, непоганої зовнішності, в партикулярному одязі. Цей молодий чоловік вже другий тиждень живе в трактирі, не платить грошей і не з'їжджає. Всі одногolosно вирішують, що це ні хто інший, як ревізор. Городничий вкрай схвилюваний — в ці два тижні сталося чимало неприємних пригод: «висічена унтер-офіцерська

дружина! Арештантам не видавали провізії! На вулицях шинок, нечистота!». Він приймає рішення терміново їхати в готель і вимагає до себе пристава, чиновники розходяться по своїм установам.

Городничий вимагає дроги (двомісна кінна візок), новий капелюх і шпагу. За ним ув'язується Бобчинський, він готовий бігти за дрожками «півником, півником», аби подивитися «в шпаринку» на ревізора.

Городничий поспішно роздає вказівки щодо благоустрою міста: на мосту поставити високого квартального, розламати старий паркан, тому що «чим більше ломки, тим більша діяльність градоправителя».

Вбігають дружина і дочка городничого, вони сваряться. Анна Андріївна велить дочці їхати до ревізора та підглядати за ним.

Дія 2

Маленька кімната в готелі.

Осип лежить на панському ліжку і сердиться на пана, який всі гроші пограв у карти. Вже другий місяць вони не можуть доїхати додому з Пітера. Осипу хочеться їсти, але в борг уже не дають. Взагалі ж в Пітері йому дуже подобається: все «делікатно». Тільки пан і тут не займається справою, а всі батькові гроші тринькає.